ja savihooneid. Viimaseid leiame iseäranis sageli maakonna lõunaosas (Kambjas, Otepääs jne.), kus head savi käepärast. Nimelt püütakse tallid ja laudad kivist või savist ehitada, kuna aidad, tavaliselt kaks aita kuurialusega, teineteisest eraldatud ja mademetega ees, ikka puust ehitatakse. Tihti leiame elamu ees põllukivist keldri ja vähe kaugemal eraldi ehitatud sauna.

Hoonete asetuses valitseb harilikult keskõue-süsteem, kus elamu ja kõrvalhooned on asetatud 500—1000 m² suuruse õue ümber, mis paiguti jaotatud kaheks — puhtõueks ja karja-õueks, kus vinn- või harvemini pumpkaev ja loomajoodi-künad ja nõud. Õu on enamasti püstand-taraga piiratud, harvemini leiame ka plank- või latt-tarasid. Õuest viib lattidest värav teele. Viljapuu-aed on kambrite otsas, harvemini

12. joon. Rehealusest lahus olev uuemoeline elamu (Raadil T.-Maarja kihelk.). Elamu ees vöörused. Katus täie viiluga.
Dr. A. Eisenschmidt'i foto.

ka ees või taga, ning on ümbritsetud planktaraga. Keeduvilja-aed on hoonete või viljapuu-aia taga. Tänavate ja põldude vahelised tarad on püstand-, rõht-, latt-tarad ja viimasel ajal moodiläinud okastraat-tarad.

Asulad. Mitmesuguses suuruses asulad on levinud vahelduvas tiheduses, mis tingitud looduslisist, majanduslisist ja ajaloolisist oludest, üle terve maakonna kõlbliku maa-ala. Asulate suurus on väga mitmesugune, alates väikestest kääbusküladest, kus 4—5 talu ja elanikke kuni paarikümne hingeni, ja lõpetades 60-—80-taluliste ja 300- 400 hingeliste hiigelkülade ja paarituhande-hingelise aleviga. Asulate tihedus, mille all mõtleme suhet arvu ja pindala üksuse vahel, on suurem voorestikus ja Lõuna-Tartumaal, vähem põhjapoolseil ja ida-